

dost po takim obojiga jezika *) naučí. To se pa vé, da per tem marsikteri kisle gleda, kér se sam še le učiti mora, preden družiga učiti hoče. —

V L..... tehantíi, ki ima 11 šol, je novi pravopis, ki ga pri nas tudi „kratki pravopis“ imenujejo, vùn in vùn že vpeljan. Tudi slovenski nadpisi se že po gosto v novim pravopisu najdejo; kakor sim ga v kratkim v Radgoni tudi nad velikimi vratami slovenske cerkve práv lično v kamen vsekaniga in pozlačeniga našel.

Keršanski nauk, kteriga smo se nekđaj v šoli po nemško učiti mogli, se zdaj naši šolarji tudi v svojim jeziku učijo; pa je tudi upati, da se ga bodo z večim pridam, kakor so se ga nekđaj, naučili; kér vsaki spozná, de ptujiga jezika beseda, kteriga še malo ali clo ne razumimo, serca nikdar tako ganiti in zagréti ne zamore, kakor lastniga, kar je pa pri keršanskim nauku narbolj potrebno, kteriga pravi pomen se otrokam brez tega še v maternim jeziku práv težko razdaní, in pot k sercu naravná, da bi se v njem radost in ljubezin do narpotrebnišiga vsih naukov zbudila in uterdila!

J. E.

Dopis iz Gorenskiga.

Na Gorénském se je létašnja létina srednje obnesla. Že pozimi so jo ljudjé prerokvali, de bojo žita pod snégam pognjile; kér zemlja célo zimo ni zmerznila. Kar so prerokvali, se je rés zgodilo. Ozimna rež je po nekterih krajih popolnoma, po nekterih pa le nekoliko pozébla. Ravno taka se je zgodila tudi s šent-elénsko pšenico. Navadna pšenica je spomladi še dosti lepó kazala; tode jo je potlej červ sémtertje močno spodjédal. — Kdor je révno ozimino podoral, je narboljši opravil; kér je létas jarina sploh bolji obrodila kakor ozimina. — Poséбно dobro sta se skazala oves in tursíca. Okoli Radoljce, po Blédu v Dolini i. t. d. že od nekđaj poprecej tursíce sejejo. Létas so jo pa tudi po tacih krajih poskusili, kjer je morebiti še nikoli nobeden ni sejal. Takó se mi je práv novo zdélo, de sim je pogostama kakošen jezik vsejane vidil; postavim per Medvodah, okoli Loke, v Sévški in Ljuški dolini. Še clo v Sévških hribih sim na njo zadel. Povsod je práv lepó rasla, in slišim, de je tudi takó bogato obrodila, de se je bojo po teh krajih gotovo poprijéli. — Lanú ljudjé niso veliko pridélali. — Proso je bilo srédnje. — Ajda je zavoljo strašniga dežévja med šmarnimi mašami slabo obrodila. — Čbéle so zlo rojile. Na ajdi pa niso skoraj nič dobile. — Krompirja so ljudjé létas veliko mánj sadili, kakor je bila druge léta navada; nekaj zató, kér niso sémena iméli, nekaj pa zató, kér so se lani opékli. Celó polétje je bil práv lep; vsaki se je tolažil, de ga bo spét veliko pridélal. Kar začne méscá véliciga serpana na enkrat čern prihajati in trohnéti. Vender so ga sploh več pridélali, kot lanjskiga léta, kér je enmalo pozneje čern postal kakor lani. Kar krompir zadene, so si skušnje takó naskriž, de nihče gotovo ne vé, **) kakó de je bolj práv z njim ravnati.

*) De se materni jezik tudi v latinskih šolah našiga cesarstva nima v nemar pušati, smo se zopet iz tega prepričali, kér — kakor smo slišali — v novih natoroslovskih bukvah s podobami (orbis pictus), ktere mislijo zopet v šolah vpeljati, bojo mogle iména sleherne podobe v nemškém, latinském in v slovenskih deželah tudi v slovenskim jeziku zaznamovane biti. Vredništvo.

**) Res je, de še nihče praviga vzroka pa tudi praviga pomočka zoper to bolezin ne vé; to pa je vunder gotovo, de tudi krompir, kakor vsak drug sadež, mora svoje posebno obdelovanje imeti, ktero je že po mnogih skušnjah poterjeno. Težka ilovnata zemlja mu nikdar ne tekne, takó tudi novo gnojena njiva ne, i. t. d. akoravno ga tudi pešena zemlja vselej gnjilobe ne obvarje. i. t. d. Vredništvo.

Létas so ga nekteri zgodaj pokopali, in jim malo gnjije; drugi so ga tudi zgodaj spravili, pa jim hoče vés sognjiti. Nekteri so ga dolgo v zemlji pustili, ter se hvalijo, de jim malo gnjije; drugim, ki so ravno takó délali z njim, bo malo dobriga ostalo. Temu je na pešénki zdrav zrastel, unimu je pa na ravno taki zemlji sognjil. i. t. d. Tudi s prerojenjem krompirja iz semena si ne bomo nič pomagali. Na Gorénském so ga létas v več krajih sejali, pa jim je ravno takó čern postal in sognjil, kakor uni iz krompirja. Ravno takó je tudi bósa, de iz sémena že prvo léto debel krompir zraste, če se presadí. Na grof Turnovim vertu v Radoljci je bil létas práv zgodaj presajen, pa je vunder práv malokteri takó debel zrastel, de bi ga bilo vrédno jésti. — De ognjiti krompir živini né škodje, so pri nas veliko skušnj storili. Lani je bilo potlej marsikterimu žal, de ga je na njivi sognjiti pustil. — Répe létas ne bo treba jésti, kér so jo gosénce pokončale. — Zélniki so iméli večidel malo glav. — Sadja, zlasti jabelk, je to léto na Gorénském take sile, de ga nar starji ljudjé več ne pomnijo. Vém za kmeta v Loškém kantonu, kteri bi ne bil dal za 200 goldinarjev svojiga verta otrésti. Nar lépših cesarjev se je lahko verhan mernik za 30 kr. kupil. Slabših jabelk se je dobil mernik tudi za 10 kr. in še boljši kup. Zavoljo nizke cene in zavoljo strahú pred lakoto so si vsi pametniši kmetje veliko sadja nasušili. Najdejo se kraji na Gorénském, posebno po gorah, kjer bi bili mogli ljudjé létašnje léto pomanjkanja terpéti, ko bi jim ljubi Bog sadja na kupe ne bil dal. Lešani, Podgorci, Begunci, Mošnjani i. t. d. grejo narbolj za tépkami in rumenkami, ter délajo iz njih, pa tudi iz družiga sadja, dober mošt, kteri jim per délu žejo hladí. 200 bokalov se ga dóbi za 10 gold. — Klaje je létas veliko mánj kakor lani. Živinska céna vidama pada. — Hude ure je Bog to léto gorénsko stran obvaroval. Vročine nismo terpéli. Na mali šmarni dan je v Kranjski Gori snég šel. Zadnje dni mesca kozoperska je dva dni okoli Radoljce tak veter razgrajal, de je več kozelcov poderl, in nekiga gospoda z vozam vred v graben preverní. 26. dan pretečeniga mesca je neka jeseničanka iz Koroškiga gredé na visoki gori Rožici v snégu zmerznila. Selčan.

Dopis iz Istrije.

Obetal sim Vam že večkrat, od naše ljube Istrije kaj taciga pisati, kar bi bilo Slovincam, kteri pridejo v Istrijo, vediti koristno. Ne de bi bil oblube pozabil, mí le ni bilo do zdej tako lazno (nisim imel časa), se po Istrii kaj bolj ozreti. Zdej pa, ko je noč dolga postala, mislim za Novíce skerbeti. Nar prvo, kar mislim, de bi bilo koristno in dobro, Vam hočem danes pisati. —

Mnogo ljudi pride iz Krajnija in od družih krajev v našo Istrijo zavolj kupčije, ali pa obiskat svoje prijatelje in rodbino; veliko duhovnov je tukaj iz Krajnskiga in Štajarskiga, in svoji bi jih radi obiskali. Je pa tukej ta navada, de ima veliko mest po dva imena, eniga po laško, družiga po ilirsko. Ptujcam je znano samo laško imé, našim kmetam pa večidel samo ilirsko, in tako se večkrat zmotnje učinijo, de mora eden ali drugi po 5, 6 ali tudi, kakor sim bil sam enkrat prepričan, 8 ur zgubiti. Zató, če Vam je drago, stavite tele mesta, po laško in po ilirsko v Novíce; obljubim, de boste z njimi veliko vstregli:

Albona, Labin. — Capo d' Istria, Kopro. — Cisterna, Šterna. — Citta nuova, Novigrad. — Corgnale, Lokva. — Corridico, Kringa. — Gallignano, Gradišče ali Gradčiče. — Lonke, Loka. — Mons, Šmarje. — Montona, Montovun. — Muggia, Mile. — Parenzo, Pareč. — Phianona, Plamin. — Piemonte, Zaveršje. — Pinguente, Buzet. —

Pisino (Mitterburg), Pazen. — Pedena, Pičan ali Pična. — Pola, Pul. — Portulae, Operto. — Rovigno, Rovin. — Sancta Domenica, Sveta Nedelja. — Servola, Skeden. — Truške, Cerušje. — Veprinaz, Leprinc. — Verteneglio, Černiverh. — Villa Decani, Pasja vas. — Villa nuova, Nova vas. —

Velika gora, blizo morja Reškiga, se imenuje po laško Monte-maggiore, po ilirsko pa Učka.

Drugo pot pa Vam bodem nekaj od naših Istrijanov, od njih navad, od ženitve, od kerstenja, od bolesti, od zakopanja i. t. d. pisal, kakor je popisal letas časopis: „Istrija“ v laškem jeziku. Z Bogam! *)

A. Zdešar.

Novice.

(Na prošnjo hrovaških in slavonskih stanov) so presvitli Cesar dovolili napravo „hrovaško-slavonskiga slovstviniga društva“ in pa „narodne čitavnice“ (bravnice).

(Skupej zrašena dvojčka), ki sta pod imenam Sijameških bratov pred nekterimi léti Nemške, Francozke in Angleške kraje obhodila in se za denarje ogledovati dala, sta si tolikanj premoženja nabrala, de sta si (po oznanilu Dunajskih Novic) v južni Ameriki kmetijo kupila. Oba sta oženjena, imata že veliko otrok in se v kmetijstvu práv pridno obnašata. Stara sta zdej 37 lét. Večidel v vsih rečéh se práv dobro zastopita in sta si dobra prijatla. (Sej bi pa tudi práv sitno bilo, ko bi si eden družimu nagajala, kér morata vedno skupej živéti. Kaj bo le neki, kadar izmed nju eden umerje?)

(Kolera) že več časa po Rusovskim razsaja.

(V Banatu je bila létas takó dobra létina, de je ljudje ne morejo prehvaliti. Goveja živina in pa prešiči se pa dajo le počasi pitati, kér so preveč izstradani bili. Čbele so létas toliko medú nanesele, de se bo pomankanje poprejšnjih lét dobro poravnalo.

Naš regiment na Laškim.

Iz Trebiža je pisal 22. listopada gosp. F., de je bilo celo pot od Ljubljane noter do Laškiga práv lepo vreme, kar se vojakam na poti malokdeji pripetí. V Š. Vidu nad Ipavo so bili s tako prijaznostjo sprejeti, de gosp. F. ne more zadosti popisati, kakó ljubeznjivo so jih Š. Vidčanje, posebno pa gosp. fajmošter Vertovec sprejeli, ki so oficirje gostovali in poskerbeli, de je tudi vsaka kompanija en sodec vina za popotnico dobila. „V nedeljo 7. listopada popoldan pri litanijah so nas za svojo domovino goreči gosp. fajmošter izročili molitvi in spomínu vsim farmanam. Nikdar ne bomo pozabili izverstne prijaznosti Š. Vidčanov in pa njih duhovniga očeta, gosp. Vertovca!“

„V Gorici nam je bilo oznanjeno, kje de imamo ostati: 1. 2. 5. in 6. kompanija v Palmanovi, 3. in 4. v Belluni, 7. 8. 11. in 12. kompanija z regimentnim vodstvom in muziko vred v Vidmu, 9. in 10. v Trebižu, 40 mož pa z enim oficirjem v Osopi. V teh krajih zdej zadovoljno živimo in se večkrat spomnimo drage domovine. Od kakošniga posebniga nepokoja se pa nikjer nič ne sliši.“

Žalostno oznanilo.

Gosp. Jožef Jungmann, doktor modroslovja, vitez ces. Leopoldoviga reda, vredno doslužen prefekt c. k. Pražkih latinskih šol i. t. d. i. t. d. — močan steber

*) Lepa hvala za poslani sostavek; prosimo za nasledbo „Istrijanskih Slovincov“ in de bi nam večkrat za Novice kaj pisali. Vredništvo.

českiga slovstva — je 14. listopada ob pol ene ponôci v 75. letu svoje starosti umerl. Rajniki je bil eden nar bolj učenih Slovanov našiga časa in ena nar poglavniših podpór česke narodnosti; skorej vse evropejske jezike je umel, in vse dobro je s tako gorečnostjo objél, de ni le slovel zavoljo velike učenosti krog in krog, ampak de je blaziga možá tudi vse ljubilo. Smert taciga človeka je velika zguba za vesolni omikani svét: zapušene dela pa bojo njegovo slavo oznanovale, ko že ne bo košice njegoviga trupla več! — 17. listopada je bil z veliko slovesnostjo pogreb slavniga možá.

Po „Česki Wčeli“.

Slovenski besednik.

Cesar Karl, imenovan Veliki, je koroško deželo vsvojil in čez njo nemške Markgrafe in drugo nemško gospôdo postavil. Tudi slovenski župani, knezi in žlahtniki so tedaj počeli svoje slovenske imena menjati na nemško. Akoravno se je to delalo že blizo tisuč (tavžent) lét, se najde vendar še nekoliko žlahtnih koroških rodovin, ktere se med domače (mit dem Incolat) štejejo, in ktere še dan današnji nemškiga imena nimajo, temuč le slovensko akoravno pogosto po neslovensko pisane. Po Ljubljanskim imeniku (Schematismus) deželniga vladarstva so sledeče rodovine, namreč knezi: Chotek, Havgvic, Kavnic, Khevenhiller-Meč, Kolonič, Kolovrat-Krakovski, Krištalnik, Lažanski, Mitrovski, Nostic, Sobek in Kèrnic (Kornitz), Štèrk (Stürgkh), Berdski (Verdenberg), Vilček, Verbna. — Plemenita gospôda: Glinjicki (Gleinitz), Glinski (Gleinach), Golek (Hallegg), Javornek, Jankovič, Javorski (Jauerburg), Kolar, Breznikar (Pressnigg), Sluga, Sternek, Slovenograški (Windischgratz). Vitezí: Bistriški (von Feistritz), Findenig od Debra, Vratnik od Vrat (Frad von Fradeneck), Kačnik (Gatschnigg), Glovicar (Glowitzer), Goričan (Görtschacher), od Gojzdnice, Hudelist, Javrič, Hodiški (Keutschacher), Kolakovič, Kohlhammer na Ravnah, Krumplič, Ljubenik (Leobenegg), od Malindna (Mallenthein), Manče, Markovič, od Motnice, Proj, Rab, Ratoliska, Rilko, Roglovič, Sanic, Šiedenič, Žurian, Stenicar, Stibich, Tavčar, Tersački (Tersatz und Frangipani), Čebušnik, Vnošic, Belc. Nektere imena so tudi slovenskim podobne, samo, da jaz ne vém, kaj pomenijo, postavim: Stuppan, Steutz, Reising, Gasarister, Zauchenberg i. t. d. *

Veselo oznanilo Slovincam krog in krog.

Kar smo željno pričakovali, se je zgodilo: današnjemu listu je priloženo oznanilo svetiga pisma novo poslovenjeniga! Nadjamo se, de bo povabilo našiga častitiga rodoljuba, visoko učeniga gosp. profesorja Javornika, vsim domorodcam v serce seglo, in de, kolikor je pobožnih Slovincov, toliko bo tudi prejemnikov poslovenjeniga sv. pisma. Vredništvo.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnji	
	27. Listopada.		22. Listopada.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	50	2	40
1 > > banaške...	3	—	2	48
1 > Turšice.....	1	50	1	49
1 > Soršice.....	—	—	2	20
1 > Rēži.....	2	—	2	10
1 > Ječmena.....	1	40	—	—
1 > Prosa.....	1	51	1	56
1 > Ajde.....	1	38	1	36
1 > Ovsa.....	1	—	—	54